

18.8.2009

Dnro 3565/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Jari Pirjola

ULKOMAALAISVIRASTO (MAAHANMUUTTOVIRASTO) EI NOUDATTANUT KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN RATKAISUA KANSALAISSUUSASIASSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli päämiehensä B:n (A:n äiti) puolesta laatimassaan kantelukirjoituksessa sitä, että Ulkomaalaisvirasto (Maahanmuuttovirasto) ei noudattanut korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisua päämiehenne lapsen A:n kansalaisuusasiassa. Korkein hallinto-oikeus oli 24.8.2007 antamassaan ratkaisussa katsonut A:n olevan oikeutettu Suomen kansalaisuuteen. Tästä huolimatta Ulkomaalaisvirasto ryhtyi kantelijan mielestä selvittämään asiaa ja vaaransi menettelyllään myös päämiehenne vanhempien turvallisuuden.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Asian selvittäminen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun jälkeen

Katson Ulkomaalaisviraston menetelleen virheellisesti, kun se korkeimman hallinto-oikeuden A:n kansalaisuusasiassa antaman päätöksen jälkeen jatkoi A:n kansalaisuusasian selvittämistä. Kiinnitän Maahanmuuttoviraston huomiota siihen, että oikeusvaltion lähtökohtana on se, että hallintoviranomaisen on ilman aiheetonta viivytystä noudatettava tuomioistuinten lainvoimaisia päätöksiä. Hallintoviranomaisen tuomioistuinten ratkaisun jälkeen tekemät asiaan liittyvät lisäselvityspyynnöt ovat ristiriidassa tuomioistuinten riippumattomuuden kanssa sekä voivat jopa vesittää muutoksenhakujärjestelmää. Lisäksi tällainen menettely on ns. luottamuksensuojan periaatteen vastaista. Nytemmin hallintolain 6 §:ään kirjatun periaatteen mukaan viranomaisen toimien on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Edellä mainitun valossa on ongelmallista, että Ulkomaalaisvirasto nyt kyseessä olevassa asiassa vielä korkeimman hallinto-oikeuden kansalaisuusasemaa koskevan ratkaisun jälkeen lähetti kansalaisuusaseman määrittämistä koskevan lisäselvityspyynnön.

Viranomaisten tekniset rekisteröintitoimenpiteet eivät nähdäkseni voi edellyttää korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun jälkeen tehtäviä iranilaisen perhekirjan tai muun siviilisäädyn Iranissa vahvistavan lisäselvityspyynnön tekemistä pakolaisen perheenjäsenelle.

Kannanottoni perustuu seuraaviin asiakirjoista ilmi käyviin seikkoihin. Ulkomaalaisviraston selvityksen mukaan lisäselvitys oli tarpeellinen "koska ulkomaalaisrekisterin ja väestörekisterin mukaan (B:n nimi) on avioliitossa", mutta korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä ratkaisevaa oli "(A:n nimi) vanhempien väite siitä, että heidän avioliittoaan ei ole rekisteröity Iranin viranomaisissa, mikä puolestaan vaikuttaa suoraan lapsen kansalaisuuteen". Ulkomaalaisvirasto ryhtyi näin ollen selvittämään asiaa, johon korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa oli ainakin epäsuorasti jo otettu kantaa. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisusta käy ilmi, että se ei ollut Ulkomaalaisviraston kanssa samaa mieltä siitä, että tässä tapauksessa "Iranin kansalaisen miehen ulkomailla syntynyt aviolapsi on Iranin kansalainen", kuten Ulkomaalaisvirasto oli selvityksessään korkeimmalle hallinto-oikeudelle todennut (KHO:n päätös 24.8.2007, dnro 1489/3/06, s. 3).

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa todetaan, että "Ulkomaalaisvirasto ja hallinto-oikeus ovat perustaneet ratkaisunsa siihen, että Iranin siviililain mukaan iranilaisen isän lasta pidetään Iranin kansalaisena. Korkein hallinto-oikeus toteaa kuitenkin, että kuten myös Suomen kansalaisuutta koskevista kansalaisuutta koskevista kansalaisuuslain 9 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdan säännöksistä ilmenee, isyyden kautta välittyvä kansalaisuus edellyttää sovellettavan oikeusjärjestyksen tunnustamaa oikeudellista isyysuhdetta asianomaisen ulkomaan kansalaisen ja lapsen välillä. Isyys suhde voi perustua joko esimerkiksi *avioliiton* kautta syntyneeseen isyysolettamaan tai sitten isyyden ilmoittamisen, tunnustamisen tai vahvistamisen kaltaiseen menettelyyn."

Korkein hallinto-oikeus päätyi näin ollen siihen, että avioliiton kautta syntyneitä isyysolettamaa ei tässä asiassa ollut olemassa. Tästä syystä on mielestäni kyseenalaista, että Ulkomaalaisvirasto yritti vielä korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun jälkeen "saada Iranin viranomaisilta tietoja vanhempien Iranin kansalaisuuden siirtymisestä lapsille sekä muista Iranin kansalaisuus- ja perhelainsäädännön soveltamiseen liittyvistä asioista ---."

En kuitenkaan pidä enää tässä vaiheessa tarpeellisena ryhtyä selvittämään asiaa yksityiskohtaisemmin, varsinkin kun Ulkomaalaisvirasto myönsi A:lle korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen mukaisesti kansalaisuusaseman 27.11.2007 tekemällään päätöksellä.

3.2

Väite A:n sukulaisten turvallisuuden vaarantamisesta

Arvostelitte kantelussanne myös sitä, että Ulkomaalaisviraston tekemä lisäselvityspyyntö oli päämiehenne vanhempien kannalta vaarallista.

Ulkomaalaisvirasto totesi selvityksessään tältä osin, että B:llä ei ole Suomessa pakolaisen asemaa, joten Ulkomaalaisvirasto ei katso lisäselvityspyynnöllä vaarantaneensa hänen tai hänen perheensä turvallisuutta pyytäessään B:tä toimittamaan iranilaisen perhekirjan ote, virkatodistus tai muuvastava asiakirja, josta ilmenee B:n siviilisäätö Iranissa.

Kantelun liitteenä olevista asiakirjoista käy ilmi, että B:n aviopuolisolla on Suomessa pakolaisen asema (Ulkomaalaisviraston päätös 3.4.1997, dnro 723/611/94).

Totean tältä osin, että pakolaisia ja heidän perheenjäseniään suojaa esimerkiksi YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 17 artikla, jonka mukaan kenenkään yksityiselämään tai perheeseen ei saa puuttua mielivaltaisesti tai laittomasti puuttua. Myös eräät muut kansainväliset asiakirjat korostavat pakolaisen perheen suojelua, esimerkiksi YK:n pakolaisten oikeusasemaa koskevan konferenssin päätöisasiakirja suosittelee hallituksia tekemään tarvittavat toimenpiteet pakolaisten perheen suojelemiseksi.

Viranomaisten tulee näin ollen pidättäytyä sellaisten selvitysten vaatimisesta, jotka voisivat vaarantaa pakolaisen tai hänen perheenjäsenensä turvallisuuden. Tässä asiassa on lähinnä kysymys siitä, voisiko Ulkomaalaisviraston lisäselvityspyyntö kantelussa väitetyllä tavalla vaarantaa B:n tai hänen perheensä turvallisuuden, eli oliko lisäselvityksen pyytäminen asianmukaista turvallisuusnäkökulmasta. Ulkomaalaisviraston selvityksen mukaan vaaraa ei voinut olla, koska B on esimerkiksi asioinut Iranin Tukholman edustustossa passinsa voimassaolon pidentämiseksi. Kantelun liitteenä olevista englanninkielisistä asiakirjoista käy puolestaan ilmi, että B itse kieltäytyi Ulkomaalaisviraston tekemästä lisäselvityspyynnöstä, koska hän ei oman käsityksensä mukaan voinut turvallisuussyistä saada Iranista tai Iranin suurlähetystöstä Ulkomaalaisviraston pyytämiä asiakirjoja. Yhteydenotto olisi ollut sekä hänelle että hänen perheensä jäsenille hänen mukaansa vaarallinen ("it risks my life and my family life in Iran").

Minulla ei ole edellytyksiä lähteä tarkemmin arvioimaan Ulkomaalaisviraston ja B:n toisistaan poikkeavia käsityksiä menettelyn vaarallisuudesta. Kun kuitenkin otetaan huomioon asiaan liittyvä ihmisoikeusmääräykset sekä se, että pakolaisten itsensä tai heidän perheenjäsentensä voidaan olettaa kykenevän parhaiten arvioimaan sen, sisältyykö tällaiseen viranomaisten pyytämään yhteydenottoon riskejä, tulee nyt kyseessä oleviin pakolaisen perheenjäsentä koskeviin selvityspyyntöihin mielestäni suhtautua pidättyvästi ja jättää ne tekemättä, jos vaaraa voi aiheutua. Lisäselvityspyyntöjä esittäessään tulee viranomaisten ottaa huomioon asiakirjojen hankkimiseen mahdollisesti liittyvät turvallisuusriskit. Viranomaiset eivät voi edellyttää sellaisten asiakirjojen hankkimista, joista voi aiheutua vaaraa pakolaiselle tai hänen perheensä jäsenelle.

Koska B ei hankkinut häneltä pyydettyä selvitystä, ei Ulkomaalaisviraston menettelyn mahdollista vaarallisuutta ole syytä tarkastella pitempään. Asia ei tästä anna aihetta oikeusasiamiehen enempään toimenpiteisiin. Kiinnitän kuitenkin vastaisen varalle Maahanmuuttoviraston huomiota pakolaisen perheenjäsenen turvallisuuteen liittyviin edellä mainittuihin yleisiin näkökohtiin.